

BØRN OG UNGE
Aarhus Kommune

Analyse af borgeres oplevelser af almenområdet, specialområdet og PPR

Indholdsfortegnelse

1

<u>INTRODUKTION</u>	4
<u>Formål</u>	4
<u>Baggrund</u>	4
<u>Metode og datagrundlag</u>	5
<u>Sammenfatning</u>	5
<u>Et eksempel på en brugerrejse for børn i udfordringer:</u>	
<u>Centrale opmærksomhedspunkter</u>	8

2

<u>TVÆRGÅENDE INDSIGTER</u>	10
<u>Børnenes stemmer</u>	10
<u>Sociale fællesskaber og gode relationer er essentielt for børnene</u>	10
<u>Børnene motiveres af aktive og kreative fag</u>	11
<u>Den gode lærer har stærke relationelle kompetencer</u>	12
<u>Venskaber er vigtige for børnenes trivsel</u>	12
<u>Forældrenes stemmer</u>	15
<u>Oplevelsen af det almene tilbud:</u>	
<u>Manglende lydhørhed og tidlige indsatser</u>	15
<u>Manglende kompetencer og ressourcer hæmmer arbejdet med børn i udfordringer på almenområdet</u>	18
<u>Oplevelsen af specialpædagogiske tilbud</u>	19
<u>Oplevelsen af samarbejdet med PPR</u>	20
<u>Oplevelsen af det tværgående samarbejde</u>	24
<u>Manglende sammenhæng i samarbejdet mellem aktører og indsatser</u>	25
<u>Hyppig udskiftning af personale udfordrer kontinuiteten i samarbejdet</u>	26
<u>Forælderen bliver tovholder og har ansvaret for at holde snor i barnets sag</u>	28
<u>Brugerrejse for et barn i udfordringer:</u>	
<u>Et eksempel på et godt forløb</u>	31

1.0

Introduktion

Formål

Nærværende analyse har til formål at kortlægge forældre og børns oplevelser og erfaringer inden for de områder, som analyserne af bredere børnefællesskaber på almenområdet, specialområdet og PPR omfatter.

Inddragelsen af forældre bygger på erfaringsbaseret viden og indsigt blandt forældre til børn i udfordringer, og er blevet gennemført som en selvstændig proces i forlængelse af arbejdet med de øvrige analyser. Forældrene har således bidraget med viden og indsigt i, hvordan de oplever samarbejdet med dagtilbud, skole, fritidstilbud, samt andre relevante aktører som f.eks. PPR, Familiecentret, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling, egen praktiserende læge m.fl.

Inddragelsen af børn er gennemført på baggrund af en betragtning om, at børnenes stemmer udgør et vigtigt bidrag til det problemfelt, som nærværende analyse og de øvrige analyser af almenområdet, specialområdet og PPR undersøger.

Baggrund

Baggrunden for analysen er, at en stigende gruppe af børn og unge af forskellige årsager befinder sig i en sårbar position i en kortere eller længere periode. Flere børn har således behov for en særligt tilrettelagt indsats. Udviklingen ses ikke kun i Aarhus Kommune, eftersom andelen af elever i specialpædagogiske tilbud har været stigende på landsplan. Det stigende antal børn i udfordringer medfører en række konsekvenser. Det har sociale og faglige konsekvenser for, de børn, der befinder sig i en sårbar position, da de klarer sig dårligere sammenlignet med deres jævnaldrende i forhold til trivsel og læring.

Den stigende segregeringsgrad har imidlertid også økonomiske konsekvenser. Når flere børn og unge får tilbudt en plads i et specialiseret tilbud, medfører det stigende udgifter til det specialpædagogiske område. Det har afledte konsekvenser for almenområdet, som får stigende udgifter til finansiering af specialundervisningstilbuddene.

Et stigende antal børn i udfordringer medfører også anlægsudfordringer på både dagtilbudsområdet i forhold til dagtilbudspladser til børn med specialpædagogiske behov (efter servicelovens § 32) og specialklasser og specialskoler.

Der er et stigende arbejdspress i Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) og ventetider på PPR's indsatser både rettet mod børnene og dagtilbud, skoler samt UngiAarhus.

Metode og datagrundlag

Ved hjælp af et åbent og eksplorativt analysedesign har formålet med nærværende analyse været at indsamle dybdegående og nuanceret viden om, hvilke erfaringer og oplevelser, udvalgte forældre til børn i udfordringer har gjort sig i samarbejdet med deres barns dagtilbud, skole og/eller fritidstilbud, samt andre relevante aktører. Analysens data er indsamlet med inspiration i etnografiske og kvalitative metoder og består således i data fra en forældreworkshop, samt fra en række kvalitative interviews. Datagrundlaget præsenteres nærmere i [dette bilag](#) om metoderne og datagrundlaget for samtlige analyser af almenområdet, specialområdet og PPR.

Sammenfatning

I denne analyse udfoldes de opmærksomhedspunkter, som de inddragede forældre til børn i udfordringer oplever som væsentlige for samarbejdet med henholdsvis dagtilbud, skole, fritidstilbud, PPR; Børn, Familie og Fællesskaber (MSB), Børne- og Ungdomspsykiatrien (BUA) m.fl.

Forældrene peger på manglende lydhørhed og forebyggelse i samarbejdet omkring børn i udfordringer. Langt de fleste af de inddragede forældre har således oplevet, at deres barns dagtilbud eller skole har været underkendende i deres faglige vurdering af, hvorvidt barnet har befundet sig i en svær og sårbar position. En væsentlig andel af de inddragede forældre oplever måske derfor også, at der går uforholdsmæssigt lang tid, fra det konstateres, at barnet er i udfordringer til der f.eks. indstilles til en PPV eller iværksættes tilstrækkelige indsatser i miljøet omkring barnet. Forældrene oplever ligeledes, at det pædagogiske personale mangler ressourcer og specialpædagogiske kompetencer i det pædagogiske arbejde omkring børn i udfordringer. De oplever, at de manglende kompetencer og ressourcer bl.a. har den konsekvens, at der ikke sker tilstrækkelige ændringer i, hvordan der rent pædagogisk arbejdes rundt omkring det enkelte barn i udfordringer.

De inddragede forældres oplevelse af de specialpædagogiske tilbud er, at der er en overvejende god forståelse og faglighed i den pædagogiske praksis omkring børnene. En del af forældrene fremhæver imidlertid, at der kan være sociale udfordringer forbundet med at have et barn i specialklasse. Det kan bl.a. skyldes en uhensigtsmæssig børnesammensætning i konkrete klasser, og at der, grundet specialklassernes størrelse og manglende tilknytning til almenområdet, ikke er de samme muligheder for at etablere venskaber.

Samarbejdet med PPR opleves relativt forskelligt af de inddragede forældre, og deres oplevelser spænder således over alt lige fra særligt positive til meget negative erfaringer. Oplevelserne af det tværgående samarbejde omkring det enkelte barn i udfordringer er, at der generelt mangler sammenhæng i samarbejdet mellem de forskellige aktører og indsatser. De inddragede forældre peger på manglende viden, samt hyppige udskiftninger i de fagpersoner, der er involveret i deres barns sag, som væsentlige årsager til, at der ikke opleves sammenhæng. Ofte er forældrene, de eneste gennemgående personer i barnets sag, og de bærer således løbende relevant viden ind i det tværgående samarbejde. Forældrene bliver derfor ofte også tovholdere, med ansvar for at holde snor i barnets sag. Det opleves som en tids- og energikrævende opgave af forældrene, og en ofte utydelig rollefordeling, hvor det ikke italesættes af fagpersonerne, at det forventes, at forældrene påtager sig denne rolle, bidrager negativt til samarbejdet. Konsekvensen af den manglende sammenhæng, koordinering og samarbejde på tværs af de forskellige relevante aktører betyder, at det for nogle forældre opleves som relativt tilfældigt, hvilket forløb eller indsats, der igangsættes omkring det enkelte barn og familien. En del af forældrene oplever således, at de indsatser, der igangsættes enten er et resultat af, hvad de selv har kendskab til, eller hvad de konkrete fagpersoner, der har været involveret i barnets sag, har en særlig viden om eller erfaring med.

Set fra forældrenes perspektiv er der således samlet set en række opmærksomhedspunkter i den nuværende praksis omkring børn i udfordringer, som kalder på at blive adresseret i udviklingen af nye løsninger, der går på tværs af almenområdet, specialområdet og PPR.

Et eksempel på en brugerrejse for børn i udfordringer: Centrale opmærksomhedspunkter

På de næste sider følger en visualisering af, hvordan og hvornår der kan opstå uhen-sigtsmæssigheder i den nuværende praksis omkring børn i udfordringer. Visualiseringen består af en brugerrejse. Det tværgående samarbejde og det enkelte barns forløb kan se meget forskelligt ud afhængig af, hvilke udfordringer der er til stede omkring barnet, og brugerrejsen fungerer derfor *ikke* som en generel visualisering. Det typiske forløb findes ikke, eftersom alle forløb er forskellige, men der er en række opmærksomhedspunkter, som går igen i de inddragede forældres oplevelser af samarbejdet med dagtilbud, skole, PPR, Familiecenteret (MSB) m.fl.

Formålet med brugerrejsen er derfor at illustrere, hvilke centrale opmærksomhedspunkter som f.eks. tidlig indsats og forebyggelse, tværgående samarbejde, kompetencer og ressourcer, der er vigtige at forholde sig til på baggrund af analysernes resultater.

Da der primært tages udgangspunkt i de inddragede forældres oplevelser, tages der i brugerrejsen ikke højde for, at der i praksis kan være stor spredning i, hvorvidt det er forældre eller dagtilbud/skole, som i første omgang registrerer manglende trivsel, eller behov for en særlig støtte til et barn. Størstedelen af de inddragede forældre oplever imidlertid, at de har måttet gøre det pædagogiske personale i enten dagtilbud eller skole opmærksom på deres barns manglende trivsel, og at samarbejdet har været udfordrende i den forbindelse. Brugerrejsen peger derfor på udfordringer omkring manglende tidlige indsatser og forebyggelse i arbejdet med børn i udfordringer.

Brugerrejsen er udviklet på baggrund af kvalitative data bestående af flere interviews med forældre til børn i udfordringer, samt med forskellige fagpersoner, der er udførende i praksis på området.

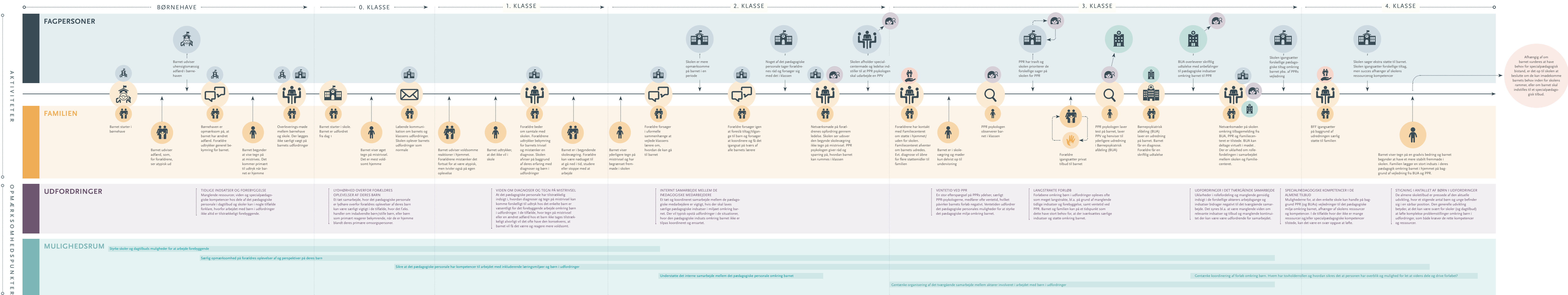
Læsevejledning

Nedslag i fagpersonernes praksis og samarbejde illustreres i det blå felt, mens familiens illustreres i det gule. Udfordringer og mulighedsrum fremgår henholdsvis af det lilla og grønne felt.

Der kan zoomes ind og ud og rulles frem og tilbage i brugerrejsen ved at højreklikke på brugerrejsen og vælge markeringszoom.

Et eksempel på en brugerrejse for børn i udfordringer: Centrale opmærksomhedspunkter

AKTIVITETER

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

FAGPERSONER

Børnehaven er mere opmærksomme på barnet i en periode

Noget af det pædagogiske personale tager forældrenes råd og forsøger sig med det i klassen

Skolen afholder specialcentermøde og ledelse indstiller til at PPR psykologen skal udarbejde en PPV

Skolen igangsætter forskellige pædagogiske tiltag omkring barnet pba. af PPRs vejledning

Skolen søger ekstra støtte til barnet. Skolen igangsætter forskellige tiltag, men succes afhænger af skolens ressourcer og kompetencer

FAMILIEN

Barnet starter i børnehave

Barnet udviser uhensigtsmæssig adfærd i børnehaven

Børnehaven er opmærksom på, at barnet har ændret adfærd. Forældre udtrykker generel bekymring for barnet.

Overleverings-møde mellem børnehave og skole. Der lægges ikke særligt vægt på barnets udfordringer

Barnet starter i skole. Barnet er udfordret fra dag 1

Barnet viser øget tegn på mistrivsel. Det er mest voldsomt hjemme

Løbende kommunikation om barnets og klassens udfordringer som normale

Barnet udviser voldsomme reaktioner i hjemmet. Forældre mistænker det fortsat for at være atypisk, men tvivler også på egen oplevelse

Barnet udtrykker, at det ikke vil i skole

Forældre beder om samtale med skolen. Forældrene udtrykker bekymring for barnets trivsel og mistænker en diagnose. Skolen afviser på baggrund af deres erfaring med diagnoser og børn i udfordringer

Barnet er i begyndende skolevægring. Forældre kan være nødsaget til at gå ned i tid, studere eller stoppe med at arbejde

Barnet viser yderligere tegn på mistrivsel og har begrænset fremmøde i skolen

Forældre forsøger i uformelle sammenhænge at vejlede klassens lærere om, hvordan de kan gå til barnet

Forældre forsøger igen at foreslå tiltag/tilgange til barn og forsøger at koordinere og få det igangsat på tværs af alle barnets lærere

Netværksmøde på forældrenes opfordring gennem ledelse. Skolen ser udover den begynde skolevægring ikke tegn på mistrivsel. PPR psykologen giver råd og sparring på, hvordan barnet kan rummes i klassen

Forældrene har kontakt med Familiecenteret om støtte i hjemmet/uden for skolen. Familiecenteret afventer om barnets udredning. Evt. diagnose vil åbne for flere støttemidler til familien

Barnet er i skolevægring og møder kun delvist op til undervisning

PPR psykologen observerer barnet i klassen

PPR psykologen laver test på barnet, laver PPV og henviser til yderligere udredning i Børnepsykiatrisk afdeling (BUA)

Børnepsykiatrisk afdeling (BUA) laver en udredning på barnet. Barnet får en diagnose. Forældre får en skriftlig udtalelse

Netværksmøder på skolen omkring tilbagemelding fra BUA, PPR og Familiecenteret er tilstede. BUA kan deltage virtuelt i mødet. Der er uklarhed om rollefordelingen i samarbejdet mellem skolen og Familiecenteret.

BFF igangsætter på baggrund af udredningen særlig støtte til familien

Barnet viser tegn på en gradvis bedring og barnet begynder at have et mere stabilt fremmøde i skolen. Familien lægger en stort indsats i deres pædagogik omkring barnet i hjemmet på baggrund af vejledning fra BUA og PPR.

UDFORDRINGER

TIDLIGE INDSATSER OG FOREBYGGELSE
Manglende ressourcer, viden og specialpædagogiske kompetencer hos dele af det pædagogiske personale i dagtilbud og skoler kan i nogle tilfælde forklare, hvorfor arbejdet med børn i udfordringer ikke altid er tilstrækkeligt forebyggende.

LYDHØRHED OVERFOR FORÆLDRES OPLEVELSER AF DERES BARN
Et tæt samarbejde, hvor det pædagogiske personale er lydhøre overfor forældres oplevelser af deres barn kan være særligt vigtigt i de tilfælde, hvor det f.eks. handler om indadvendte børn/stille børn, eller børn som primært reagerer bekymrende, når de er hjemme blandt deres primære omsorgspersoner.

VIDEN OM DIAGNOSER OG TEGN PÅ MISTRIVSEL
At det pædagogiske personale har tilstrækkelig indsigt i, hvordan diagnoser og tegn på mistrivsel kan komme forskelligt til udtryk hos det enkelte barn er væsentligt for det forebyggende arbejde omkring børn i udfordringer. I de tilfælde, hvor tegn på mistrivsel eller en ændret adfærd hos et barn ikke tages tilstrækkeligt alvorligt vil det ofte have den konsekvens, at barnet vil få det værre og reagere mere voldsomt.

INTERNT SAMARBEJDE MELLEM DE PÆDAGOGISKE MEDARBEJDERE
Et tæt og koordineret samarbejde mellem de pædagogiske medarbejdere er vigtigt, hvis der skal laves særlige pædagogiske indsatser i miljøet omkring barnet. Der vil typisk opstå udfordringer i de situationer, hvor den pædagogiske indsats omkring barnet ikke er tilpas koordineret og ensartet.

VENTETID VED PPR
En stor efterspørgsel på PPRs ydelser, særligt PPR-psykologerne, medfører ofte ventetid, hvilket påvirker barnets forløb negativt. Ventetiden udfordrer det pædagogiske personales muligheder for at styrke det pædagogiske miljø omkring barnet.

LANGSTRAKTE FORLØB
Forløbene omkring børn i udfordringer opleves ofte som meget langstrakte, bl.a. på grund af manglende tidlige indsatser og forebyggelse, samt ventetid ved PPR. Barnet og familien kan på et tidspunkt som dette have stort behov for, at der iværksættes særlige indsatser og støtte omkring barnet.

UDFORDRINGER I DET TVERGÅENDE SAMARBEJDE
Uklarheder i rollefordeling og manglende gensidigt indsigt i de forskellige aktørers arbejdsopgaver og indsatser bidrager negativt til det tværgående samarbejde. Det synes bl.a. at være manglende viden om relevante indsatser og tilbud og manglende kontinuitet der kan være udfordrende for samarbejdet.

SPECIALPÆDAGOGISKE KOMPETENCER I DE ALMENE TILBUD
Mulighederne for, at den enkelte skole kan handle på baggrund PPR (og BUAs) vejledninger til det pædagogiske miljø omkring barnet, afhænger af skolens ressourcer og kompetencer. I de tilfælde hvor der ikke er mange ressourcer og/eller specialpædagogiske kompetencer tilstede, kan det være en svær opgave at løfte.

STIGNING I ANTALLET AF BØRN I UDFORDRINGER
De almene skoletilbud er pressede af den aktuelle udvikling, hvor et stigende antal børn og unge befinder sig i en sårbar position. Den generelle udvikling betyder, at det kan være svært for skoler (og dagtilbud) at løfte komplekse problemstillinger omkring børn i udfordringer, som både kræver de rette kompetencer og ressourcer.

MULIGHEDSRUM

Styrke skoler og dagtilbuds muligheder for at arbejde forebyggende

Særlig opmærksomhed på forældres oplevelser af og perspektiver på deres barn

Sikre at det pædagogiske personale har kompetencer til arbejdet med inkluderende læringsmiljøer og børn i udfordringer

Understøtte det interne samarbejde mellem det pædagogiske personale omkring barnet

Gentænke organisering af det tværgående samarbejde mellem aktører involveret i arbejdet med børn i udfordringer

Gentænke koordinering af forløb omkring børn. Hvem har tovholderrollen og hvordan sikres det at personen har overblik og mulighed for let at videns dele og drive forløbet?

2.0

Tværgående indsigter

Børnenes stemmer

Hvis vi skal lykkes med at forbedre de indsats og tilbud, der er rettet mod børn i udfordringer, er det vigtigt, at vi forholder os til, hvad børnene selv definerer som afgørende for deres skoleliv. Børnenes stemmer er derfor blevet inddraget i analyserne af bredere børnefællesskaber på almenområdet, specialområdet og PPR.

Børnene, der har bidraget med deres perspektiver til denne analyse, består af to forskellige målgrupper, henholdsvis mindre børn fra 1.-2. klasse og større børn fra 6.-7. klasse. Alle de inddragede børn går i et alment skoletilbud, og der er både indsamlet data hos børn i udfordringer og hos børn uden for udfordringer.

I forsøg på at blive klogere på, hvad børnene selv oplever, der er vigtigt for deres skoleliv, er de blevet spurgt om en række forskellige spørgsmål i det børneinddragelsesmateriale, der er blevet udviklet til formålet. Børnene er f.eks. blevet spurgt om, hvordan deres drømmeskole ser ud, hvordan man er en god ven, hvilke undervisningsformer og fag, de foretrækker, samt i hvilken grad, de oplever at trives i deres respektive klasser.

Sociale fællesskaber og gode relationer er essentielt for børnene

Inddragelsen af børnenes stemmer bidrager helt overordnet med et vigtigt og klart budskab. At man har det godt med hinanden og trives socialt i sin klasse og skole, er ifølge børnene helt essentielt.

Et fællestræk, som går igen på tværs af børnenes oplevelser af, hvad et godt skoleliv indebærer, er netop vægtningen af de sociale fællesskaber og relationer. At børnene har det godt indbyrdes med hinanden i mindre vennegrupper såvel som i det store klassefællesskab, fremhæves i mange af børnenes besvarelser. Betydningen af en god relation mellem børnene og lærerne og pædagogerne omkring dem, går ligeledes igen i børnenes besvarelser.

Fælles for børnenes opfattelser er således, at det først og fremmest er gode, sociale relationer indbyrdes mellem børn og voksne, og oplevelsen af at være en del af et fællesskab, som er afgørende for deres trivsel i skolen.

Børnene motiveres af aktive og kreative fag

På den faglige bane giver børnene udtryk for at være motiverede af aktive og kreative fag som f.eks. billedkunst, idræt og madkundskab. Mulighederne for at bevæge sig, eksperimentere og deltage aktivt i undervisningen fremhæves bl.a. i flere af børnenes besvarelser.

Jeg elsker at lave kreative ting, mens det stadigvæk er skolerelateret. Det får mig til at have lyst til at lave skolearbejde

Jeg er glad for idræt. Det er sjovt, og du er hele tiden i gang og det er aldrig kedeligt. Og jeg elsker sport så det jo bare en bonus + der er ingen lektier

Jeg kan bedst lide madkundskab fordi, at man slet ikke skal tænke så meget som i de andre fag. Og så synes jeg også bare at det er sjovt og jeg elsker at lave mad

Børnene peger i øvrigt meget entydigt på, at undervisning, der foregår foran en skærm, ikke er blandt deres foretrukne undervisningsformer. Børnene har, som en del af inddragelsesmaterialet, fået til opgave at udvælge billeder af de undervisningsformer, som de henholdsvis foretrækker og ikke bryder sig om, og sætte ord på hvorfor. Her går billedet, af et barn, der sidder alene foran en skærm og modtager undervisning ofte igen i børnenes besvarelser.

Det er ikke så spændende bare at sidde og glo ind i en skærm dagen lang

Samtidig ses det, at børnene fremhæver undervisningsformer, som giver gode muligheder for samarbejde imellem børnene.

Jeg har valgt et billede af to børn, der læser i den samme bog, fordi at jeg rigtig godt kan lide når man må arbejde sammen, fordi at det er sjovere

Jeg har valgt et billede af en dreng og pige, der arbejder med et mikroskop, fordi jeg godt kan lide at samarbejde med mine venner

Jeg kan godt lide at arbejde med andre og lave andre ting end bare at arbejde i et hæfte.

Den gode lærer har stærke relationelle kompetencer

Når børnene bliver bedt om at beskrive, hvad de oplever der er kendetegnende for en god lærer, fremhæver de som oftest lærerens relationelle kompetencer som en vigtig kvalitet. At læreren er god til at lære fra sig og tilrettelægge spændende undervisning synes at være sekundært for børnene.

En lærer skal holde af sine elever for bedre at kunne undervise dem. En god lærer skal kunne grine sammen med sine elever. Også når der bliver lavet fejl, og læreren skal være god til at lytte til sine elever

Når der er nogen, der siger noget sjovt, må læreren også gerne grine. Den gode lærer er en, der kan lide sine elever, og en, der tænker meget

Jeg kan godt lide at have en sjov og forstående lærer, som samtidig er klog

Venskaber er vigtige for børnenes trivsel

Venskaber fylder meget i børnenes bevidsthed, og nogle af børnene angiver bl.a. at de gerne vil have flere gode venner i deres klasse. At have gode venner er således vigtigt for børnenes trivsel i skolen, og betydningen af gode venskaber fremhæves flere steder i børnenes besvarelser.

En god ven er en, der hjælper når man har brug for det eller en, der er der for dig, når du er nede og så skal han eller hun være sød imod dig

En god ven er en, der kan holde på hemmeligheder, og har respekt for den, man er

Jeg vil gøre rigtig meget for at være den bedst mulige ven. Jeg prøver at være forstående, glad og ærlig, egentlig bare at være overfor andre, som jeg selv vil behandles

Jeg synes det er synd, hvis man ikke har nogen at være sammen med

At venskaberne er vigtige for børnenes trivsel, ses bl.a. også når de skal udpege deres yndlingssted på skolen. Fælles for alle børnenes besvarelser er, at de udvælger steder, hvor de enten opholder sig sammen med deres venner eller familie (forældre/søskende). Børnene udvælger vidt forskellige steder på skolen, som f.eks. fodboldbanen, biblioteket, toilettet mv., mens størstedelen lægger samværet med deres venner på de respektive yndlingssteder til grund for deres valg.

Samlet set peger børnenes opfattelser af det gode skoleliv således på, at sociale fællesskaber og gode relationer indbyrdes mellem børn, og mellem voksne og børn, er altafgørende for børnenes trivsel. Børnenes tydelige budskab om, at man først og fremmest skal trives socialt for at kunne lære og udvikle sig, er vigtigt at tænke med ind i den fremadrettede udvikling af tilbud og indsatser for børn i udfordringer.

Mandag Morgen og The LEGO Foundation har i 2021 udgivet en omfattende national undersøgelse med børn i alle skolealder. Her beskrives en række relevante resultater, der bl.a. er baseret på en repræsentativ undersøgelse blandt mere end 1700 børn, dybdegående børneinterviews og et mobiletnografisk studie. Undersøgelsen er omfattende og adresserer udover det gode skoleliv en række væsentlige temaer, som f.eks. det gode familieliv, legens rolle i børnelivet, børns syn på fremtiden mv. Undersøgelsens resultater på skoleområdet peger på nogle af de samme indsigter, som der fremhæves i denne rapport. Venskaber og fællesskaber, gode lærere, der hjælper og lytter, samt aktiv og eksperimenterende undervisning fremhæves som nogle af de forhold, der spiller ind på børnenes trivsel i skolen (Læs mere om resultaterne i [Det Gode Børneliv – ifølge børnene her](#)).

Forældrenes stemmer

De inddragede forældre, der har bidraget med deres erfaringsbaserede viden til nærværende analyse, har oplevet vidt forskellige forløb og udfordringer i samarbejdet omkring deres børn. Nogle er forældre til børn med diagnoser som autisme spektrum forstyrrelser eller opmærksomhedsforstyrrelser som f.eks. ADHD eller ADD, mens andre har børn med kognitive vanskeligheder eller forskelligartede trivselsudfordringer, evt. i kombination med diagnoser som angst, stress eller depression. En mindre gruppe af forældrene har oplevet forholdsvis korte og/eller ukomplicerede forløb, mens størstedelen af de inddragede forældre har været igennem lange og mere komplicerede forløb, hvor en række forskellige fagprofessionelle og flere forskellige indsatser omkring barnet har været i spil. Der tages indledningsvist udgangspunkt i forældrenes oplevelse af samarbejdet på almenområdet, og dernæst præsenteres de indsigter, der knytter sig til forældrenes oplevelse af specialpædagogiske tilbud. Herefter følger et afsnit om de inddragede forældres oplevelser af det tværgående samarbejde omkring børn i udfordringer. Rapporten afsluttes med en brugerrejse, der gengiver et konkret forløb, som har en række positive elementer. De positive opmærksomhedspunkter ved forløbet fremhæves, da indsigterne, der knytter sig hertil, kan bidrage til den kommende proces i analysearbejdet, hvor der skal udvikles nye løsningsmodeller.

Oplevelsen af det almene tilbud: Manglende lydhørhed og tidlige indsatser

Uafhængigt af, hvordan det enkelte barns begyndende tegn på mistrivsel eller ændret adfærd har vist sig i den konkrete situation, har langt de fleste forældre oplevet, at de har måttet være meget insisterende og vedholdende i deres dialog med det pædagogiske personale. Et af de forhold, som forældrene således har hæftet sig ved er, at (dele af) det pædagogiske personale i deres barns dagtilbud eller skole har været underkendende i deres faglige vurdering af, hvorvidt barnet har befundet sig i en svær og sårbar position. En væsentlig andel af forældrene oplever måske derfor også, at der går uforholdsmæssigt lang tid, fra det konstateres at deres barn er i udfordringer til der f.eks. laves en indstilling til en PPV, eller iværksættes andre særlige indsatser i miljøet omkring barnet. Mange af de inddragede forældre har oplevet at måttet være meget insisterende og vedholdende i deres dialog med det pædagogiske personale, og flere oplever, at deres barn har fået det væsentligt værre i løbet af den pågældende periode, hvor forældrene har presset på i dialogen med det pædagogiske personale. I nogle tilfælde har det været nødvendigt at tage initiativ til at involvere ledelsen i barnets dagtilbud eller skole før der er blevet reageret tilstrækkeligt på forældrenes oplevelser af, at deres barn ikke trives.

Der var ikke rigtigt nogle som troede på, at min datter havde det svært. Så vi blev ved med at skrive [til det pædagogiske personale på barnets skole]. Der blev ikke rigtigt gjort noget. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle sige til det. De troede ikke på, at der var noget galt

(Forælder til to børn i udfordringer)

Allerede i 3. klasse begyndte jeg at tale med hans matematiklærer og klassepædagogen, og jeg begyndte at spørge ind til, hvad de oplevede, og jeg kan huske, hvordan klassepædagogen grinede af mig, selvfølgelig mente han det venligt og godmodigt, men det var bare ikke rart, fordi det jeg så, der var behov for, var struktur (...) Jeg kan huske, hvordan jeg blev mødt med, hvad er det for noget kontrol og for meget styring. Jeg gav et eksempel på, at hjemme hos os, fordi min søn glemte så mange ting, havde vi lavet sådan nogle fotohuskelister til morgenrutinen og hvordan den der klassepædagog slog en latter op, og sagde, så lærer han jo aldrig selv. Det var så ekstremt devaluerende. Jeg tror, i så mange andre sammenhænge, hvor man som voksen eller fagperson bare kan sige hallo, hvad har du gang i, men lige her, det der med ikke at møde en voksen, der så det samme behov, som jeg gjorde og opleve, at der ikke var en nysgerrighed på: Nej hvor spændende, hvorfor gør du det, hvad er det, det giver... Nå, det vil jeg da lige gå at holde lidt øje med, det var der bare ikke nogen, der gjorde

(Forælder til et barn i udfordringer)

Det var i løbet af 1.klasse, at vi synes vi kunne se... kan det blive ved med at gå det her? Og det var i 2. klasse, at det sådan rigtigt gik galt. Første gang, at jeg selv tænker tanken, at hun har en diagnose, det er da hun går i vuggestue (...) De [personalet i børnehaven] kom og fortalte mig "det her er sket" og så tænkte jeg, at de selv satte et billede sammen, hvis der var et billede, der skulle sættes sammen (...) Jeg synes det var bekymrende, da hun begyndte at snakke om, at hun ikke ville i skole. Det synes de [personalet i skolen] ikke. De tænkte, hun nok bare var begyndt at opdage, at hun var en del af problemet. Så beder vi om en samtale med klasselæreren og siger, vi tror, at vores datter har ADHD. Det hænger nok sammen med, at min svigermor har fået diagnosen om efteråret og det er meget arveligt. Så jeg tænker, at her har jeg nok at tage fat i. Prøv og hør her, det tror jeg faktisk lige vi skal tage fat i. Så siger de "nej nej, vi har mange børn med ADHD, det er nogle helt andre problemer de står med" (...)

Så må vi ligesom bare klare os selv

(Forælder til et barn i udfordringer)

Den manglende reaktion og handling fra det pædagogiske personales side kan dels handle om, at personalet kan være pressede på grund af manglende ressourcer, og derfor hverken har tilstrækkeligt med tid eller overskud til at registrere begyndende tegn på mistriksel, eller ændret adfærd hos et barn. Det kan dels også handle om, at dele af det pædagogiske personale kan have svært ved at tolke børn, som måske trives i nogle situationer, og ikke i andre. Endelig kan det også handle om, at der til en begyndelse kan være tale om børn, som viser forholdsvis få eller subtile tegn på at mistrives i deres skole eller dagtilbud, mens de, når de er hjemme blandt deres primære omsorgspersoner, reagerer mere eller mere voldsomt. Det gælder måske i særlig grad for de børn, der kan opleves som tilbageholdende og stille, og som i kraft af deres indadvendte adfærd ikke påkalder sig en særlig opmærksomhed. Ikke desto mindre peger forældrenes oplevelser på vigtigheden i, at det pædagogiske personale er lydhøre overfor forældrenes oplevelse af deres barns manglende trivsel i forsøg på at nærme sig en fælles forståelse af barnet og indkredsning af de udfordringer, det måtte være omkring barnet.

Jeg begynder at have en søn, der faktisk udviser tegn på stress, så nu begynder jeg at insistere på, at jeg vil faktisk gerne mødes med dem [på skolen]. Og læreren siger, ved du hvad, der er ikke noget! Det er dig, der ser spøgelser, der er ingenting i mine timer (...) Og jeg er helt med på i dag, med alt det jeg ved i dag om opmærksomhedsforstyrrelser, hvordan børnene netop ikke ligner det autistiske barn, hvordan, hvis det i nogle sammenhænge er struktureret og interessant, så kan ligne det neurotypiske barn, og så kommer barnet måske ind til en time, som ikke har den samme struktur eller, hvor faget ikke er så spændende, eller et eller andet, og så opfører barnet sig helt anderledes

(Forælder til et barn i udfordringer)

Og jeg bliver mere og mere frustreret på den klasse, fordi de to mandlige lærere ikke tror på, at der er noget galt. Vi sidder til et møde, hvor de siger: Nu skal du også stole på, at vi er pædagoger herhenne – hun [barnet] smiler i frikvartererne, kan de se. Og så siger jeg: Selvom hun smiler, så er det jo ikke sikkert, at hun er glad indeni. Hvor han siger: Du bliver nødt til at stole på mine pædagogiske evner. Og jeg siger: Så bliver du også nødt til at stole på, at der er nogen, der ved mere om autisme, end du gør. Og det er så ubehageligt et møde. AKT-læreren sidder og prøver at holde med os: Ja, det er et barn med autisme, er vi ret sikre på

(Forælder til to børn i udfordringer)

Manglende kompetencer og ressourcer hæmmer arbejdet med børn i udfordringer på almenområdet

Udover at de inddragede forældre oplever, at det pædagogiske personale synes at være underkendende, når de henvender sig og fortæller om deres barns manglende trivsel eller ændrede adfærd, oplever nogle af forældrene også, at det pædagogiske personale ikke synes at have de rette kompetencer til at understøtte det pædagogiske arbejde med børn i udfordringer. Nogle af forældrene oplever således, at de kan arbejde nok så meget med at få deres barn undersøgt og tilstrækkeligt udredt med hjælp fra forskellige aktører som f.eks. deres praktiserende læge, en privatpraktiserende psykiater, PPR, eller Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling med henblik på at indkredse de særlige behov, som barnet måtte have uden at det medfører tilstrækkelige ændringer i, hvordan der rent pædagogisk arbejdes rundt omkring barnet i dagtilbuddet eller skolen. Forældrene giver udtryk for, at det pædagogiske personale dels ikke har de fornødne specialpædagogiske kompetencer til at understøtte barnet i det almene miljø, og at de dels ikke har ressourcerne til at foretage ændringer i rammerne omkring barnet, som imødekommer barnets særlige behov. I nogle tilfælde kommer det f.eks. til udtryk ved, at det pædagogiske personale synes at have en stereotyp opfattelse af specifikke diagnoser. I stedet for at tage udgangspunkt i et helhedsorienteret blik på, hvordan der bedst muligt kan arbejdes pædagogisk med det enkelte barn, oplever forældrene, at det pædagogiske personales kendskab til barnets diagnose bliver styrende for deres blik på barnet.

Vi fortæller i skolen, at det handler om at rose og rose, men det gør de forvejen... Men de kan ikke gøre det, der er ikke mulighed for f.eks., at to børn laver en aktivitet sammen, fordi der er fire klasser og fem pædagoger måske max, hvordan skal de kunne gøre det? Så de kan ikke forstå det, fordi de ikke har rammerne til at gøre det. At nå at få forståelsen at, hvad er det præcis, det her, det handler om, de kan ikke nå at få den forståelse, for det kræver faktisk at man sætter sig ret godt ind i det

(Forælder til et barn i udfordringer)

"I mellemtiden bliver det bare værre og værre for min datter. Altså det virker ikke, det her. Hun bliver mere og mere usikker. Jeg siger stadigvæk: Vi mangler nogen til at hjælpe med hvordan – skolen ved ikke, hvad de skal gøre.

(Forælder til to børn i udfordringer)

Vi havde et forfærdeligt forår, hvor der nok skulle have været handlet mere allerede i børnehaven med en sundhedsplejerske. Hvis der havde været god kontakt allerede i børnehaven, så kunne vi nok være kommet i gang noget tidligere. Pædagogerne mangler tydelig sparring om, hvordan de skal handle, og lærerne burde vide, hvad de skal reagere på

(Forælder til et barn i udfordringer)

Oplevelsen af specialpædagogiske tilbud

De inddagede forældres oplevelse af kompetencerne på specialområdet er, at der er en overvejende god forståelse og faglighed i arbejdet med børn med specialpædagogiske behov. Flere af de inddagede forældre oplever, at det netop har været overgangen til et specialpædagogisk miljø, hvor personalet har de rette kompetencer og rammer for at arbejde med deres barn, som har haft betydning for, at barnet igen er kommet tilbage i travsel. Forældrene anerkender således de specialpædagogiske tilbud og det pædagogiske personales kompetencer, men nogle oplever imidlertid også, at personalet kan være snævre i deres forståelse af barnet. De oplever, at personalet ikke har et tilstrækkeligt nuanceret og helhedsorienteret syn på det enkelte barn.

Forældrene har varierende oplevelser af selve overgangen til et specialpædagogisk tilbud. Nogle har oplevet en god overgang, mens andre har oplevet, at der kunne være en bedre overlevering imellem de fagprofessionelle i forbindelse med selve overgangen. I disse tilfælde oplever forældrene, at det igen bliver dem, som påtager sig rollen som tovholder og vidensbærer i det koordinerende arbejde. I de tilfælde, hvor overgangen til et specialpædagogisk tilbud er gået godt, men hvor barnet til trods for at være omgivet af de rette rammer og kompetencer ikke trives, handler det ofte om udfordringer i det sociale fællesskab mellem børnene. En del af forældrene oplever, at deres barns manglende sociale travsel kan skyldes en u hensigtsmæssig sammensætning af børn. Dertil kommer, at selve størrelsen på specialklasserne udgør en naturlig begrænsning, for børnenes muligheder for at få (mange) venner. Flere nævner i den forbindelse potentialet i, at barnets specialklasse kan kobles på klasser i det almene miljø, da det skaber bedre forudsætninger for børnenes sociale udvikling og travsel.

Oplevelsen af samarbejdet med PPR

De inddragede forældres vurderinger af samarbejdet med PPR består i forholdsvis forskellige oplevelser, der spænder over alt lige fra særligt positive til meget negative erfaringer. Forældrene har primært samarbejdet med betjenende PPR-psykologer på henholdsvis almen- og specialområdet, mens nogle også har samarbejdet med tale-høre konsulenter, eller øvrige psykologer i PPR, f.eks. fra Basisteamet, eller som led i særlige indsatser, som f.eks. Back2School, Cool Kids eller ABA.

Nogle forældre har oplevet et meget positivt samarbejde med PPR, herunder at den pågældende PPR-psykolog både har været effektiv og kompetent i sin undersøgelse af det enkelte barn. Denne del af de inddragede forældre har ligeledes oplevet, at PPR-psykologen har givet relevant sparring til det pædagogiske personale i barnets dagtilbud, skole eller fritidstilbud, og dermed har bidraget til den faglige understøttelse af det pædagogiske arbejde omkring det enkelte barn. Andre oplever, at den pågældende PPR-psykolog ikke synes at have tilstrækkeligt med kompetencer eller indsigt til at forstå de konkrete udfordringer, der kan være til stede omkring barnet. De oplever bl.a. også, at psykologen ikke formår at bidrage med relevant vejledning til forældre såvel som det pædagogiske personale.

Stort set alle forældre giver udtryk for, at de generelt oplever et PPR, som er præget af meget lange ventetider. Nogle har oplevet op mod seks måneders ventetid før arbejdet med at udarbejde en PPV er blevet igangsat, og flere har oplevet en eller flere udskiftninger af deres tilknyttede PPR-psykolog undervejs i barnets forløb. De potentielle skift i den PPR-psykolog, der er tilknyttet barnets sag, påvirker kontinuiteten i samarbejdet, og flere oplever, at individuelle forskelle i, hvordan den pågældende PPR-psykolog arbejder, har betydning for det enkelte samarbejde. Ventetiden opleves som meget lang, og det påvirker ofte barnets manglende trivsel i negativ grad.

De forældre, der oplever et positivt samarbejde med den pågældende PPR-psykolog, der er tilknyttet deres barns sag, oplever, at PPR-psykologen handler hurtigt og er anerkendende i den personlige dialog. De oplever, at der arbejdes grundigt med PPV'en af barnet, samt den efterfølgende vejledning, der gives til forældre såvel som skole eller dagtilbud på baggrund af vurderingen.

Vi får et møde med PPR-psykologen og føler os hørt og forstået. Om mandagen, halvanden uge efter, så har hun allerede hende [barnet] inde og laver en WISC-test og observerer hende, for at få hende i BUA. Vi var heldige, at vi havde en psykolog, som havde pondus [i samarbejdet med skolen] og som engagerer sig i os, som er dygtig og vil tale med os og vores barn.

(Forælder til et barn i udfordringer)

Mere af hende! [PPR-psykologen] Hun er bare sindssygt god. Både dygtig og relevant og ikke alt muligt, "nå, hvad er det med dig, siden du er ked af det? (...) Bare, det er det, og det, vi skal gøre

(Forælder til et barn i udfordringer)

Hun er en fantastisk PPR-psykolog, kæmpe respekt for hendes faglighed (...) Hun er enormt anerkendende, enormt forstående, enormt omsorgsfuld, enormt skarp fagligt, virkelig dygtig til at spille ind i konsulentarbejdet. Det er virkelig, virkelig godt, det arbejde hun laver

(Forælder til to børn i udfordringer)

De forældre, der oplever samarbejdet med den pågældende PPR-psykolog som negativt hæfter sig bl.a. ved, at PPR-psykologen synes at have manglende forståelse for, hvad barnets manglende trivsel eller ændrede adfærd kan handle om. Det fremhæves ligeledes, at den rådgivning, der gives, enten allerede er afprøvet i det pædagogiske miljø omkring barnet, eller ikke opleves som realistisk eller tilstrækkeligt tilpasset den hverdag, som barnet er en del af.

”

Og så fik vi en fra PPR ud at holde et sparringsmøde [i børnehaven]. Og det eneste, hun kunne sige, det var, at jeg skulle læse en bog, der hed 'Sunde børns problemer'. Så det gjorde jeg så. Den kunne jeg selv skaffe, så den var åbenbart meget populær. Og det handlede meget om spejling – sådan noget med at sige: Jeg kan se, du står her nu, måske har du svært ved... Sådan prøve at sætte ord på det. Og det skulle pædagogerne så også prøve. Men det hjalp ikke rigtigt noget

(Forælder til to børn i udfordringer)

”

Så var der en fra PPR [med på mødet], hvor jeg sagde: I kan jo ikke hele tiden snakke om nogen [børn], som I ikke har set – I må jo ud at kigge på dem. Så kommer de i en time i hver klasse om morgenen og ser et eller andet. Nå, så er det så det. Men jeg synes bare ikke, man kan sparre ud fra det. Jeg har brug for, at de kommer sådan massivt og siger: Vi kan se det og det, I kan gøre det og det. Og det gør de ikke. Det forstår jeg ikke.

(Forælder til to børn i udfordringer)

”

PPR opleves af mange som et regi eller sted langt væk fra virkeligheden. De er svære at få fat i for forældre og ofte opleves deres arbejde som noget, der primært foregår ved skrivebordet uden direkte sammenhæng til barnets hverdag.

(Forælder til et barn i udfordringer)

”

Efter min søn blev udredt som seksårig har jeg tit tænkt på, at alt hvad PPR sagde, da min søn var to – seks år var helt afsporet. Jeg oplevede derfor PPR som fagligt inkompetente og for at tale med økonomiske briller.

(Forælder til et barn i udfordringer)

Flere af de forældre, som primært har oplevet samarbejdet med PPR som negativt peger udover de ovenfor nævnte udfordringer også på manglende handling fra PPRs side som en af de primære årsager til deres kritik. Forældrene oplever PPR som svære at komme i kontakt med, samt at aftaler om specifikke indsatser eller tiltag ikke sættes i gang i tide.

Vi får at vide [fra BUA], at der skal autismepædagogik til. Så sagde jeg: Okay, hvordan gør vi det? Og de svarede: Det er ikke os, det er PPR, og så blev vi lukket ned derude. Så venter jeg sådan lidt pænt på, at de gør det. Og hende som er psykolog [ved BUA] siger, at de nok skal gå i gang. Men der sker bare ingenting. Der sker ikke noget som helst. Jeg siger: Hvad er det så vi gør? Hvordan laver vi autismepædagogik? Og jeg bliver mere og mere stresset over, at der ikke sker noget. Fordi de [børnene] vil stadig ikke i skole, men vi tvinger dem derhen.

(Forælder til to børn i udfordringer)

Oplevelsen af det tværgående samarbejde

I nærværende afsnit præsenteres forældrenes oplevelse af det tværgående samarbejde mellem dagtilbud, skole, PPR, Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling (BUA), egen læge, Familiecentret m.fl. Som beskrevet i et af de foregående afsnit oplever langt de fleste af de inddragede forældre, at der går uhensigtsmæssigt lang tid før der reageres tilstrækkeligt på deres oplevelse af, at deres barn ikke trives i sit dagtilbud eller skole. Forældrene oplever derfor også, at inddragelsen af PPR, BUA, samt andre relevante aktører eller indsatser først sættes i værk relativt sent i barnets forløb, og på et tidspunkt, hvor barnet typisk har udviklet flere symptomer eller stærkere tegn på mistrivsel. Når dagtilbud eller skole indstiller til, at den pågældende PPR-psykolog skal udarbejde en PPV på det enkelte barn involverer det som tidligere beskrevet ofte ventetid. Det bidrager yderligere til forældrenes oplevelse af, at samarbejdet om deres barn bærer præg af træghed og langsommelig sagsbehandling.

Når endelig den pågældende PPR-psykolog igangsætter de forskellige undersøgelser, observationer og tests, der udføres som led i PPV'en oplever forældrene typisk, at der er lidt mere fremdrift i forløbet. I de tilfælde, hvor PPR henviser videre til Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling (BUA) oplever forældrene ligeledes, at selve udredningen igangsættes relativt hurtigt. Forældrene oplever dog, at der generelt ikke er meget overlevering fra BUA til forældrene såvel som PPR. Størstedelen af samarbejdet imellem BUA og PPR er i øvrigt skriftligt, og når først udredningen er afsluttet ved BUA, og der i den forbindelse er lavet en udtalelse på barnet, er det PPRs opgave at vejlede det pædagogiske personale i, hvordan der bedst muligt kan arbejdes med miljøet omkring barnet. De inddragede forældre oplever, at det er meget forskelligt i hvilken grad og hvor hurtigt PPR lykkes med at påtage sig denne opgave. Nogle oplever at PPR-psykologen bidrager med kompetent vejledning til både forældre og pædagogisk personale umiddelbart efter udredningen hos BUA er afsluttet, mens andre oplever, at de må kontakte PPR gentagne gange og presse på for, at PPR-psykologen vejleder dagtilbud eller skole i, hvordan der bedst muligt kan iværksættes støtte og den rette pædagogik omkring barnet.

Afhængigt af, hvilke udfordringer, der opstår omkring det enkelte barn inddrages der som oftest også andre relevante aktører undervejs i barnets forløb som f.eks. Familiecentret, egen læge, samt private udbydere af særlige indsatser eller forløb som f.eks. terapi, som forældrene selv betaler for. Inddragelsen af de mange forskellige fagpersoner opleves som tids- og energikrævende af forældrene, og erfaringen er, at de som forældre bliver de eneste gennemgående personer i barnets forløb, som kender til alle de indsatser og fagpersoner, der har været involveret. I nogle af de mere komplicerede og langstrakte sager oplever de inddragede forældre, at de kan have mere end 20 forskellige fagpersoner tilknyttet det barnet og familien, og de lægger i den forbindelse vægt på, hvor stort et arbejde det er at koordinere imellem de mange aktører.

De inddragede forældre peger bl.a. på manglende viden, samt udskiftninger i de fagpersoner, der er involveret i deres barns sag, som væsentlige årsager til, at der ikke opleves sammenhæng i samarbejdet imellem de forskellige aktører og indsatser.

Manglende sammenhæng i samarbejdet mellem aktører og indsatser

Størstedelen af de inddragede forældre oplever en grundlæggende mangel på helhedssyn i arbejdet omkring deres barn og familie, bl.a. fordi de fagpersoner, der er involveret i barnets sag, ikke koordinerer tilstrækkeligt og sikrer sammenhæng på tværs. Årsagerne hertil kan være mange. Det begrænsede tværgående samarbejde kan blandt andet være en konsekvens af, at de mange fagpersoner synes at have begrænset viden om, hvad de øvrige aktører, der er involveret i sager omkring børn i udfordringer, kan bidrage med af indsatser og tiltag.

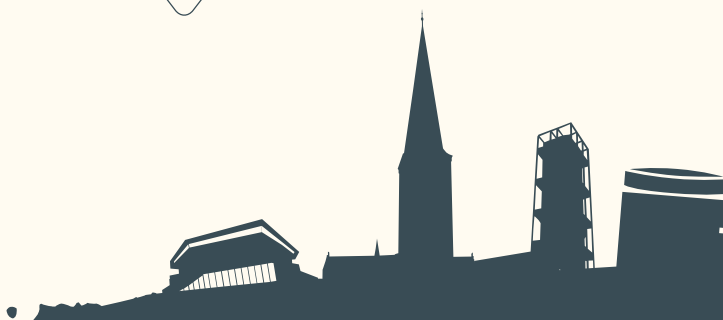
Mange af de inddragede forældre har oplevet at have behov for specifikke indsatser til deres barn eller familie. Flere oplever i den forbindelse at dagtilbud, skole, PPR eller Familiecentret har begrænset viden om konkrete tiltag og indsatser, der er relevant for dem og deres barn. Forældrene oplever derfor selv at måtte være opsøgende og lede efter information om, hvad der findes af relevante indsatser og tilbud for deres barn. Flere af de inddragede forældre har således selv fundet frem til relevante indsatser og tilbud til deres barn og efterfølgende undersøgt mulighederne for at få det bevilliget via dagtilbud, skole, PPR eller Familiecentret. Nogle har ikke oplevet det som en reel mulighed at vente på at få specifikke indsatser igangsat eller bevilliget, og har derfor selv betalt for konkrete indsatser (f.eks. udredning hos privatpraktiserende psykiater eller konkrete forløb hos private aktører og behandlere).

Oplevelsen af, at de forskellige aktører, der kan være involveret i det enkelte barns sag, synes at have begrænset viden om de indsatser og områder, der ligger uden for deres eget fagområde involverer også udfordringer i at koordinere forskellige arbejdsgange, procedurer og vilkår internt imellem de pågældende aktører. Nogle af aktørerne synes således at have begrænset indsigt i de korrekte procedurer og sagsgange i arbejdet med børn i udfordringer. En af de inddragede forældre oplever f.eks., at den pågældende skoles indstilling til en PPV på barnet forsinkes med flere måneder fordi skolen ikke har tilstrækkeligt kendskab til proceduren for, hvordan PPR involveres i de sager, hvor der også er flere andre aktører og indsatser indblandet.

Lærerne ved ikke hvad forskellen på en underretning [til socialforvaltningen] og en indstilling [til PPR] er (...) Vi og skole tror, at PPR er inde over igennem underretningen, men der er ikke lavet en indstilling til PPR, så de er slet ikke inde over. Sagsbehandler ringer til skolen og siger det, men der laves stadig ikke en indstilling.

(Forælder til et barn i udfordringer)

Hyppig udskiftning af personale udfordrer kontinuiteten i samarbejdet

Oplevelsen af, at sammenhæng i det tværgående samarbejde omkring børn i udfordringer ofte mangler, kan til dels skyldes, at der i nogle afdelinger (som f.eks. PPR) er hyppige udskiftninger i de medarbejdere, der er tilknyttet den enkelte sag. Forældrene oplever, at de hyppige udskiftninger er udfordrende for kontinuiteten i samarbejdet, og at det i øvrigt også kan være relativt personafhængigt, hvordan den enkelte medarbejder løser sine opgaver. Konsekvensen er, at børn og forældre mister kontinuiteten i barnets forløb og forældrene er gang på gang nødsaget til at sætte nye fagpersoner ind i deres barns forløb. Forløbet bliver således også ofte mere langstrakt og fragmenteret, når der er hyppig udskiftning i de fagpersoner, der arbejder på den konkrete sag.

Så da jeg kommer tilbage [efter sommerferien] og siger: Hvad er der sket, nu skal vi til at starte op, det kunne være fedt med det her forløb. Så er det slet ikke gået i gang (...) De [familiecenteret] vil faktisk næsten heller ikke indrømme det.

De siger, at hun er på ferie, hende den nye. "Jamen hvornår kommer hun tilbage? Om en måned". Så siger jeg: "Det kan jeg da virkelig ikke vente på, så må I jo sætte det i gang uden hende"

(Forælder til to børn i udfordringer)

Forælderen bliver tovholder og har ansvaret for at holde snor i barnets sag

I det tværgående samarbejde omkring børn i udfordringer er det ofte den enkelte forælder, der koordinerer og holder snor i barnets sag. I takt med at der involveres flere og flere fagpersoner i den konkrete sag kan det være en stor opgave at sikre, at det tværgående samarbejde forløber ideelt, og at alle parter er i besiddelse af relevant viden om barnet, og de indsatser, der foreløbigt har været sat i værk. De inddragede forældre oplever, at de typisk er de eneste gennemgående personer, der kender alle sider af sagen og har indsigt i hvad der f.eks. er afprøvet hvornår. I mange tilfælde bliver det derfor også forælderen opgave at sikre sammenhæng i det tværgående samarbejde, hvilket opleves som en tung og tidskrævende opgave. Forældrene oplever især at være udfordret af, at de forskellige samarbejdspartnere ikke kender tilstrækkeligt til hinandens indsatser og vilkår for deres respektive opgaveløsning.

Flere af de aktører, der er involveret i sager omkring børn i udfordringer synes at have en forventning om, at det er forælderen opgave at påtage sig rollen som koordinator. I interviews med medarbejdere fra henholdsvis PPR og Familiecentret fremgår det således, at de, medmindre der f.eks. er tale om forældre med få ressourcer, som ikke er i stand til at løfte opgaven, har en forventning om, at det er forælderen opgave.

Jeg synes det er forældre, som skal være tovholdere, fordi det er dem, som har et barn. Jeg tænker, at det er forældres rolle at sætte noget i gang, hvis de ønsker mere [end det, der evt. allerede er sat i gang]. PPR-psykologer kender ikke altid alle de tilbud, der er. Barnets socialrådgiver bør nok hjælpe, hvis rådgiver kan høre, at mor har brug for hjælp

(PPR-psykolog)

Det er forældrenes ansvar [at være tovholder på barnets sag], men vi skal tage vare på dem. Vores fokus er på barnet... Barnet kan ikke fungere uden deres forældre. Vi er ikke gode til at tage vare på den hele familie. Det kan vi sige her: Vi skal tage vare på en hel familie

(Medarbejder i Familiecentret)

Mange af de inddragede forældre oplever ikke, at der ved begyndelsen af barnets forløb laves en tydelig rolleafklaring, hvor det gøres klart, at det bl.a. er den pågældende forælders opgave at viderebringe viden imellem de respektive aktører og efterspørge igangsættelse af yderligere tiltag og indsatser. Den manglende rolleafklaring betyder, at forældrene typisk er forholdsvis afventende i den indledende del af barnets forløb. Senere i forløbet erfarer de, at de selv skal viderebringe viden, efterspørge handling og sikre fremdrift i barnets forløb. En forælder udtrykker det således:

Der ikke er nogen fra PPR der hjælper. Og når man ringer og beder om det, så siger de, at det ikke er deres opgave. Men det har jeg fået at vide, at det er fra børnepsykiatrisk afdeling. Så man bliver lidt efterladt... i ingenting. Og så synes jeg faktisk også det er svært, når man så prøver at holde styr på det hele og de så siger, at man er meget handlingsorienteret, på sådan en negativ måde

(Forælder til to børn i udfordringer)

En antagelse kan være, at den typiske rollefordeling, hvor den enkelte forælder ofte bliver tovholder kan have en social slagside. De familier, som ikke har de nødvendige ressourcer til at påtage sig en sådan rolle vil potentielt ikke kunne påvirke, hvilke indsatser og aktører der involveres i arbejdet omkring deres barn og sikre at der sker en kontinuerlig fremdrift. Nogle af de inddragede familier oplever på et tidspunkt i løbet af deres barns sag at få tilknyttet en fagperson, der aktivt påtager sig (dele af) rollen som koordinator. Forældrene lægger stor vægt på, hvor stor en støtte det er for familien. At der er en fagperson, som (for en periode) påtager sig rollen som koordinator giver overskud til, at forældrene i højere grad kan fokusere på deres barn fremfor at en stor del af deres tid og energi bruges på at gennemskue, hvor de skal henvende sig og hvad de kan gøre for at sikre fremdrift i det konkrete samarbejde omkring barnet.

De inddragede forældre oplever, at konsekvensen af den manglende sammenhæng, koordinering og samarbejde på tværs af de forskellige relevante aktører er, at det for nogle opleves som relativt tilfældigt, hvilket forløb eller indsats, der igangsættes omkring det enkelte barn og familien. En del af forældrene oplever således, at de indsatser, der igangsættes enten er et resultat af, hvad de selv har kendskab til, eller hvad de konkrete fagpersoner, der har været involveret i barnets sag, har en særlig viden om eller erfaring med. Data fra den antropologiske analyse af inklusionskraft og stærke børnefællesskaber peger ligeledes på, at nogle skolers og PPR-medarbejderes viden om, hvad der findes af relevante tilbud og indsatser for børn i udfordringer kan være forholdsvist begrænset. Det synes at underbygge de inddragede forældres oplevelse af, at det kan være relativt tilfældigt hvad og hvornår, der igangsættes særlige indsatser og samarbejder omkring det enkelte barn.

Det er ikke kun i Aarhus, at forældre oplever, at det er svært at finde vej til hjælp og støtte. Af det faglige oplæg til en 10-års plan for psykiatrien fremgår det således også, at der ikke findes en let og tydelig adgang til tilbuddene, og det er svært for familier, børn, unge og fagprofessionelle på fx skoler mv., at få adgang til rette tilbud på rette tid, samt at der er uklar ansvarsfordeling på tværs af kommune, Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), almen praksis og Børne- og Ungdomspsykiatri. Det fremgår endvidere, at både Børne- og Ungdomspsykiatrien, almen praksis og kommunerne udtrykker, at der ikke er en klar og tydelig ansvarsfordeling i forhold til, hvor børn og unge med psykisk mistrivsel og psykiske lidelser bedst tilbydes en indsats, og at der mangler koordinering og viden om hinandens indsatser og faglige kompetencer. Samtidig er der ikke etableret entydighed i ansvar for og samarbejde på tværs af sektorer om de børn og unge, som afsluttes i psykiatrien med henblik på videre behandling. Det er således en stor udfordring, at der i dag ikke er et tilstrækkeligt samarbejde på tværs af sektorerne omkring forløb for børn og unge i mistrivsel og med psykiske lidelser, særligt i overgangene mellem sektorer.

Brugerrejse for et barn i udfordringer: Et eksempel på et godt forløb

På de næste sider følger en brugerrejse over et konkret forløb, som de pågældende forældre har oplevet som overvejende positivt. Brugerrejsen er udviklet på baggrund af kvalitative data fra et interview med forældre til et barn i udfordringer. De forskellige nedslag i brugerrejsen tydeliggør, hvor der er potentiale for at udvikle på konkrete indsatser og tværgående samarbejdsprocesser omkring børn i udfordringer.

De pågældende forældre har lagt mange ressourcer i det konkrete forløb, og den tid og energi, som de har lagt i forløbet, udgør bl.a. en væsentlig del af forklaringen på, hvorfor indsatserne og samarbejdet omkring barnet er forløbet godt. Forældrene får bevilliget et ABA-tilbud til deres barn, hvorfor tilbuddet nævnes flere gange undervejs i brugerrejsen. At det er et ABA-tilbud, som familien får bevilliget, er underordnet for de opmærksomhedspunkter, der er væsentlige at forholde sig til i forlængelse af brugerrejsen. Barnets forløb og ABA-tilbuddet fremhæves eftersom der er en række specifikke forhold i forløbet, som vurderes særligt positive, og som således kan bruges som inspiration i den kommende fase i analysearbejdet, hvor der skal udvikles nye løsninger i arbejdet med børn i udfordringer.

Udover forældrenes egen indsats i deres barns forløb kan følgende positive nedslag i forløbet fremhæves:

- Forældrene bliver mødt af lydhørhed hos deres sundhedsplejerske og senere hen også i barnets vuggestue. Det pædagogiske personale anerkender, at barnet har behov for en særlig støtte og er åbne for at undersøge mulighederne for at støtte barnet bedst muligt.
- Forældrene oplever, at der er erfarne pædagoger med specialpædagogiske kompetencer tilstede i barnets børnehave. De oplever ligeledes, at barnets skole har gode forudsætninger for at arbejde med konkrete specialpædagogiske tiltag omkring deres barn.
- Forældrene oplever, at der med ABA-tilbuddet følger et tæt og koordineret samarbejde på tværs af magistratsafdelinger med få kontaktpersoner. Selve organiseringen af ABA-tilbuddet på tværs af Børn og Unge og Sociale Forhold og Beskæftigelse indeholder kan således give inspiration til det øvrige tværgående samarbejde omkring børn i udfordringer.
- Barnets PPR-psykolog udfylder en helt særlig rolle for familien, eftersom det er den samme psykolog, der følger barnet og familien tæt i den tid, hvor barnet er i dagtilbud såvel som i skole. Den pågældende psykolog fungerer i øvrigt som tovholder og kontaktperson i det øvrige koordinerende arbejde omkring barnet, og forældrene har derfor altid én kontaktperson i kommunen, som de kan henvende sig til.
- Barnets særlige behov og forløb er veldokumenteret, hvilket bidrager til at gøre vigtige beslutninger for familien, som f.eks. skoleudsættelse til en forholdsvis smidig proces.

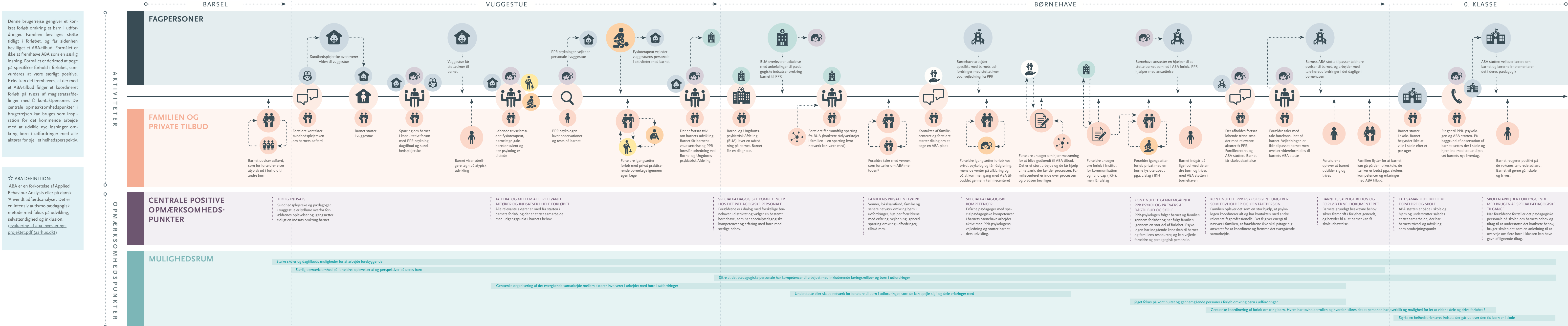
Læsevejledning til brugerrejsen:

Nedslag i fagpersonernes praksis og samarbejde illustreres i det blå felt, mens familiens illustreres i det rosa. Centrale positive opmærksomhedspunkter og mulighedsrum fremgår henholdsvis af det lilla og grønne felt.

Der kan zoomes ind og ud og rulles frem og tilbage i brugerrejsen ved at højreklikke på brugerrejsen og vælge markeringszoom.

Brugerrejse for et barn i udfordringer: Et eksempel på et godt forløb

Denne brugerrejse gengiver et konkret forløb omkring et barn i udfordringer. Familien bevilliges støtte tidligt i forløbet, og får sidenhen bevilget et ABA-tilbud. Formålet er ikke at fremhæve ABA som en særlig løsning. Formålet er derimod at pege på specifikke forhold i forløbet, som vurderes at være særligt positive. F.eks. kan det fremhæves, at der med et ABA-tilbud følger et koordineret forløb på tværs af magistratsafdelinger med få kontaktpersoner. De centrale opmærksomhedspunkter i brugerrejsen kan bruges som inspiration for det kommende arbejde med at udvikle nye løsninger omkring børn i udfordringer med alle aktører for øje i et helhedsperspektiv.

★ ABA DEFINITION:
ABA er en forkortelse af Applied Behaviour Analysis eller på dansk 'Anvendt adfærdsanalyse'. Det er en intensiv autisme-pædagogisk metode med fokus på udvikling, selvstændighed og inklusion. ([evaluering-af-aba-investerings-projektet.pdf \(aarhus.dk\)](#))

FAGERPERSONER

FAMILIEN OG PRIVATE TILBUD

CENTRALE POSITIVE OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

MULIGHEDSRUM

BARSEL

VUGGESTUE

BØRNEHAVE

0. KLASSE

Sundhedsplejerske overleverer viden til vuggestue

Forældre kontakter sundhedsplejersken om barnets adfærd

Barnet starter i vuggestue

Sparring om barnet i konsultativt forum med PPR psykolog, dagtilbud og sundhedsplejerske

Barnet viser yderligere tegn på atypisk udvikling

Vuggestue får støttetimer til barnet

Løbende trivselsmøder, fysioterapeut, børnelæge, talehørekonsulent og ppr-psykolog er tilstede

PPR psykologen laver observationer og tests på barnet

Forældre igangsætter forløb med privat praktiserende børnelæge igennem egen læge

Der er fortsat tvivl om barnets udvikling. Barnet får børnehaveudsættelse og PPR foreslår udredning ved Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling

Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling (BUA) laver en udredning på barnet. Barnet får en diagnose.

Forældre får mundtlig sparring fra BUA (konkrete råd/værktøjer i familien - en sparring hvor netværk kan være med)

Forældre taler med venner, som fortæller om ABA-metoden*

Kontaktes af familiecenteret og forældre starter dialog om at søge en ABA-plads

Forældre igangsætter forløb hos privat psykolog og får rådgivning, mens de venter på afklaring og på at komme i gang med ABA tilbuddet gennem Familiecenteret

Forældre ansøger om hjemmetræning for at blive godkendt til ABA tilbud. Det er et stort arbejde og de får hjælp af netværk, der kender processen. Familiecenteret er inde over processen og pladsen bevilliges

Forældre ansøger om forløb i Institut for kommunikation og handicap (IKH), men får afslag

Forældre igangsætter forløb privat med en børne fysioterapeut pga. afslag i IKH

Barnet indgår på lige fod med de andre børn og trives med ABA støtten i børnehaven

Der afholdes fortsat løbende trivselsmøder med relevante aktører fx PPR, Familiecenteret og ABA-støtten. Barnet får skoleudsættelse

Forældre taler med talehørekonsulent på barnet. Vejledningen er ikke tilpasset barnet men overføres videreformidles til barnets ABA støtte

Forældrene oplever at barnet udvikler sig og trives

Familien flytter for at barnet kan gå på den folkeskole, de tænker er bedst pga. skolens kompetencer og erfaringer med ABA tilbud.

Barnet starter i skole. Barnet begynder ikke at ville i skole efter et par uger

Ringer til PPR-psykologen og ABA støtten. På baggrund af observation af barnet sættes der i skole og hjem ind med støtte tilpasset barnets nye hverdag.

Barnet reagerer positivt på de voksne ændrede adfærd. Barnet vil gerne gå i skole og trives.

ABA støtten vejleder lærere om barnet og lærerne implementerer det i deres pædagogik

TIDLIG INDSATS
Sundhedsplejerske og pædagoger i vuggestue er lydhøre overfor forældrenes oplevelser og igangsætter tidligt en indsats omkring barnet.

TÆT DIALOG MELLEM ALLE RELEVANTE AKTØRER OG INDSATS I HELE FORLØBET
Alle relevante aktører er med fra starten i barnets forløb, og der er et tæt samarbejde med udgangspunkt i barnets behov.

SPECIALPÆDAGOGISKE KOMPETENCER HOS DET PÆDAGOGISKE PERSONALE
Forældrene er i dialog med forskellige børnehaver i distriktet og vælger en bestemt børnehave, som har specialpædagogiske kompetencer og erfaring med børn med særlige behov.

FAMILIENS PRIVATE NETVÆRK
Venner, lokalsamfund, familie og senere netværk omkring børn i udfordringer, hjælper forældrene med erfaring, vejledning, generel sparring omkring udfordringer, tilbud mm.

SPECIALPÆDAGOGISKE KOMPETENCER
Erfarne pædagoger med specialpædagogiske kompetencer i barnets børnehave arbejder aktivt med PPR-psykologens vejledning og støtter barnet i dets udvikling.

KONTINUITET: GENNEMGÅENDE PPR-PSYKOLOG PÅ TVÆRS AF DAGTILBUD OG SKOLE
PPR-psykologen følger barnet og familien igennem forløbet og har fulgt familien igennem en stor del af forløbet. Psykologen har indgående kendskab til barnet og familiens ressourcer, og kan vejlede forældre og pædagogisk personale.

KONTINUITET: PPR-PSYKOLOGEN FUNGERER SOM TOVHOLDER OG KONTAKTPERSON
Familien oplever det som en stor hjælp, at psykologen koordinerer alt og har kontakten med andre relevante fagprofessionelle. Det frigiver energi til nærver i familien, at forældrene ikke skal påtage sig ansvaret for at koordinere og fremme det tværgående samarbejde.

BARNETS SÆRLIGE BEHOV OG FORLØB ER VELDOKUMENTERET
Barnets grundigt beskrevne behov sikrer fremdrift i forløbet generelt, og betyder bl.a. at barnet kan få skoleudsættelse.

TÆT SAMARBEJDE MELLEM FORÆLDRE OG SKOLE
ABA støtten er både i skole og hjem og understøtter således et tæt samarbejde, der har barnets trivsel og udvikling som omdrejningspunkt

SKOLEN ARBEJDER FOREBYGGENDE MED BRUGEN AF SPECIALPÆDAGOGISKE TILGANGE
Når forældrene fortæller det pædagogiske personale på skolen om barnets behov og tillæg til at understøtte det konkrete behov, bruger skolen det som en anledning til at overveje om flere børn i klassen kan have gavn af lignende tiltag.

Styrke skoler og dagtilbuds muligheder for at arbejde forebyggende

Særlig opmærksomhed på forældres oplevelser af og perspektiver på deres barn

Gentænke organisering af det tværgående samarbejde mellem aktører involveret i arbejdet med børn i udfordringer

Sikre at det pædagogiske personale har kompetencer til arbejdet med inkluderende læringsmiljøer og børn i udfordringer

Understøtte eller skabe netværk for forældre til børn i udfordringer, som de kan spejle sig i og dele erfaringer med

Øget fokus på kontinuitet og gennemgående personer i forløb omkring børn i udfordringer

Gentænke koordinering af forløb omkring børn. Hvem har tovholderrollen og hvordan sikres det at personen har overblik og mulighed for let at videns dele og drive forløbet?

Styrke en helhedsorienteret indsats der går ud over den tid børn er i skole